

RESTITUIRI

In colaborare cu VLADIMIR STREINU

POETIC I ONYRIC

Pentru literatura francez se crede indeob_ te c identificarea experienței poetice cu experiența onyric dateaz de la suprareali_ ti. Aceast eroare teoretic e ins ceva mai veche. F r a- i c uta r d cinile germanice, o g sim la unul dintre romanticii francezi minori. Gerard de Nerval, în fantasmagoriile lui, dup cum nsu_ precizeaz , urm rea „rev rsarea visului în viaca real ”. Conduita excentric în viac ca _ i absurditatea prozei din Aurelia ou le Reve et la Vie i se motivez prin c_ tigel poetic pe care îl spera de la promovarea st rii de vis ca norm literar _ i social .

Suprareali_ ti lui Breton, din acest punct de vedere, au preluat de la Gerard Labrunie, cum se numea în adev r straniul de Nerval, o metodic a visului _ i o credinc în beneficiul poetic al onyrismului. Att de mult srsquo; au al turat ace_ ti poeci idei onyric, c unul dintre ei f cea, cu toat seriozitatea, glume destul de stupide; el se închidea în cas zile întregi, dup ce atrnase la intrare o t blic pe care era scris: „La poete travaille”. Se ncelege c vizitatorii obi_ nuici, o zi- dou , nu l- au sup rat; dar a treia zi, unul a intrat totu_ : poetul sfor ia. Breton comenteaz faptul, venind – evident – cu teoria, dup care poetul în somn este explorator, un scanfandru etc…

Dar punctul de plecare al suprareali_ tilor n a fost att Aurelia, ct afirmaciile psihologiei noi asupra vieci incon_ tiente. Cu deosebire Freud socotise visul ca un fel de che(i)e sigur a Incon_ tientului. Dup el, visele au un concinut manifest _ i un concinut latent. Concinutul manifest e de natura halucinaciei, iar cel latent este ns _ i viaca incon_ tient a celui care viseaz . ntre unul _ i altul are loc un proces de modificare radical care face de nerecunoscut concinutul manifest fac de concinutul latent. Deaceea, psichanal_ tii intervin s l mureasc acest proces obscur, s- l lumineze, s dea o interpretare viselor, pentru a descoperi natura individual – incon_ tient , adic adev rul psihologic.

Teoria lor implic _ i ideea de libertate mai mare a viecii psihice în timpul somnului. Nimic de ordin social, etic sau estetic nu împiedic desf _ urarea viecii interioare în somn. Natura se declar în adev rul ei întreg, f r nici o stnjenire din partea raciunii. Suprarealismul, fiind o _ coal a libert cii absolute, a profitat de tot ceea ce freudismul i oferea; a profitat att de libertatea viecii onyric, din care _ i- a formulat cunoscutul „automatism psihic”, ct _ i de importanța psihanalitic a visului, ca o chee a viecii incon_ tiente, pe care au cultivat- o în chip exclusiv.

i nu numai în teoria lui Freud g sim r d cinile acestei erori estetice; psihologia general mai veche o alimenteaz _ i ea din bel_ ug. C ci visul este spontan, e iracional _ i exagerat, a_ a cum cer poecii romantici s fie „inspiracia”.

Origin(e)a identific rii st rii de vis cu starea de poezie este a_ a dar teoretic .

Asem n rile pot merge chiar mai departe. Starea onyric se consum rapid ca _ i starea liric ; are mi_ care independent _ i nici un concept intelectual nu intr în componerea ei de imagini.

Dar oricte raporturi ar fi între ordinea poetic _ i dezordinea onyric , fapt este c devastarea produs de ideea asem n rii lor în cmpul literar r mne f r precedent. i azi, dup ce furia suprarealist a trecut, apar în toat limpezimea scopurile urm rite de aceast mi_ care literar anarhic .

F r ndoial , suprarealismul a fost o _ coal în primul rnd a distrugerii.

Pornind din dadaism, srsquo; a putut crede un moment c , spre deosebire de furia destructoare a p rincilor, suprareali_ tii urm resc altceva _ i anume adev rul inspiraciei poetice. Dup desvolt rile ulterioare ale mi_ c rii lor, ei continu ns opera anarhic a dadai_ tilor _ i o desvolt , mutnd- o chiar pe teren social. C ci în Second manifeste…, Breton trece din domeniul pur literar în cel social, f cnd o profesiune de credinc revolucionar . i se ncelege c nimic nu mai este de discutat cu scriitorii cari nu mai sunt scriitori.

Totu_ i, dac suprareali_ tii potrivit instinctelor lor de anarhie au cultivat st rile onyric pe latura de incoerenc _ i libertinaj, nu nseamn c între vis _ i poezie nu este nici o leg tur .

L snd de o parte lumea de imagini, care prie_ te att uneia ct _ i alteia, r mne totdeauna de dorit ca poecii s se simt , cnd compun, st pnici în întregime de imaginea lor ca _ i omul care viseaz – de visele lui. Cine nu poate observa asupra lui nsu_ i aceast putere exclusiv a onyricului? Visul se ntov r _ e_ te întotdeauna cu un sentiment de plenitudine, pe care numai marile opere poetice îl mai suscit .

Fericirea ca _ i nefericirea, în vis, sunt cople_ itoare. Un cmp înflorit sau o fiar care ne urm re_ te devin, pe planul onyric, imagini cu totul absorbante, dup cum Luceaf rul lui Eminescu face pe orice cititor, în momentul lecturii, indisponibil.

ntre „poetic” _ i „onyric” vor fi existnd analogii de mecanic intern sau de natur , dar coeficientul de instrucciune al viselor, pentru poeci, st în caracterul lor de plenitudine.

(publicat în Universul literar, anul XLVII, nr. 26, smb t , 13 august 1938)